

הדף היומי

עלון יומי ללומדי הדף היומי ו"ל ע"י מדרשית הדף היומי פ"ת"
לע"נ גיטל מלכה ע"ה בת הר"ר אשר אנטשיל ז"ל

מסכת כתובות -

סיכום הדף לדפים: טז עד כא

משבחים את הכלה לפי מעלותיה. (עי' תוס' מה כן לומר) **לב"ה**, כלה נאה וחסודה ותמיד משוך עליה חוט של חסד. **שרב דימי הגיע לא"י**, אמר שכלה לא צריכה קישוטי כלה, היות והיא יעלת חן.

הנהגות החכמים בריקוד לפני הכלה, א, **רבי יהודה בר אילעאי**, היה רוקד עם ענף הדס. ב, **רבי שמואל בר יצחק** היה מרקד עם ג' ענפי הדס. ג, **רב אחא היה** מרקד עם הכלה על כתפיו. ואמרה הגמ' מי שקדושתו מעולה, שכלה דומה בעיניו כקורת עץ, יכול לנהוג כך.

כאשר נפגשים מלווי הכלה ומלווי המת, **מעבירים** את המת לדרך אחרת, כדי שכלה תעבור. **ואת שניהם** מעבירים מחמת ליווי המלך. **שבחו** חכמים את אגריפס, שפינה את הדרך לצורך כלה, **ואע"פ** שמלך שמחל על כבודו, אין כבודו מחול. **אולם המעשה** היה על פרשת דרכים, ולא היה ניכר שעושה כן כנגד מלכותו. **מבטלים ת"ת**, להוצאת המת, להכנסת כלה, **וכך נהג** רבי יהודה ברבי אילעאי.

מבטלים ת"ת להוצאת המת דווקא, שאין די במתעסקים, אולם אם יש לו כל צורכו, אין מבטלים ת"ת. **מה ההגדרה של כל צורכו, לרב שמואל בר איני בשם רב**, 13,000 איש, ובנוסף 6,000 תוקעי שופר. **וי"א**, שמתוך ה 13,000, יש 6,000 תוקעי שופר. **לרב ששת או ריו"ח**, שישים ריבוא (600,000), וזה דווקא למי שלמד מקרא ומשנה. **אולם** מי שלימד תורה לאחרים, אין שיעור, וכולם חייבים ללוותו.

אחד מהסימנים שנישואיהם היו כשל בתולה, **"שיצא בהינומא", לסורחב בר פפא בשם זעירי**, כמין חופה עגולה עשויה מענפי הדס. **לריו"ח**, צעיף ונקרא כך, ע"ש שהכלה מנמנת בו.

רבי יוחנן ב"ב, הביא שאף חילוק קליות מלמד על נישואי בתולה. **ובנישואי אלמנה** לא חילקו. (ובראשונים גרסו, שחילקו סוג אחר של קליות. ומסתבר שטעמם הוא, היות ובגמ' לעיל למדנו שקבעו שיעבירו חבית פתוחה לאלמנה, שאם לא יהיה סימן לאלמנה, תטען בעולה שנישאת בתולה ומה שלא העבירו חבית, מחמת אונס וכד'. ובכך שמעבירים נסתתמו טענותיה. ואפשר שלכך אף כאן הכריחו שלא למנה ג"כ חילוק אולם סוג אחר של קליות. ועיין.) וכל הדברים שנאמרו עד עתה, היו נוהגים ביהודה. **ובבל אמר רב**, היו מושחים שמן על ראשי התלמידים בנישואי בתולה.

למדנו במשנה שרבי יהושע מודה בפה שאסר, לגבי טענת קרקע שנאמן. **והעמידו דווקא** שאומר שהשדה הייתה של אביו, היות ובסיפא מבואר שאם יש עדים נאמן, בעל הקרקע הקודם, **ואם התביעה** היא מהבן עצמו, צריך ללבן האם אכל המחזיק שנות חזקה, כמנהג בעלים או לא. **ולמסקנא**, לגבי אב מדובר אכל ב' שני חזקה בזמן חיי האב, ושנה בחיי הבן הקטן, ולא מועיל לגבי דיני מחאה. **ולא שייך להעמיד בתביעה כלפי הבן** ולא מועיל חזקת אכילה כיון **שהבן ברח. היות** ואם ברח מחמת נפשות, ודאי שאינה חזקה, כיון שלא יכל למחות. ואם ברח מחמת ממון, מה שלא מחה, מהווה ראיה שהקרקע של המחזק, **כיון שקי"ל** שמחאה שלא בפניו מועילה, לכה"פ במקומות שהשיירות מצויות.

דף יח

ולא העמיד רבי יהושע בהלוואה, כיון שבסיפא שיש עדים לא יהיה נאמן, **כיון שקי"ל** המלוה את חבירו בעדים אי"צ לפרוע בעדים. **ולא העמיד בתביעת ממון והחזיר חצי מהסכום**. היות, **ולרבנן**, נאמן כמשיב אבידה. **ולראב"י**, צריך להישבע כדן מודה במקצת.

(ולמסקנא), נחלקו רבנן וראב"י, בדינו של רבה, שאמר שהתורה חייבה מודה במקצת שישבע, כדי שיוזה על מלא הסכום. היות ומה שהודה במקצת, היות ואינו כופר בבעל חובו. ומה שכפר בחצי, היות ומתכוון לשלם בעתיד. **האם** זה גם על טענת בנו, או רק כלפי התובע עצמו. **ראב"י** סבר שאף בבן אינו מעיז, לכן חייב שבועה. **ורבנן סברו**, שבבן כופר, ואם הודה במקצת, נאמן כמשיב אבידה.)

סיכום הדף

תביעת כתובת מאתיים. עדות על נישואי בתולה.

הפה שאסר בתביעת ממון.

קיום שטרות וחתימת העדים. שטר אמנה ושטר פרוע.

עדות שבכתב. קיום על החתימת או על המנה שבשטר.

עד נעשה דיין. והאם צריך עדות לקיום.

דף טז

תובעת כתובתה בתורת בתולה, היינו מאתיים. **וטוען** כנגדה שהייתה בעולה וכתובתה מנה, **אם יש עדים** המעידים שצורת נישואיהם היו כבתולה, כתובתה מאתיים. **אולם בלא עדים**, אינה נאמנת. **אף לר"ג**, כיון שכאן טענותיהם ברי וברי. ור"ג אמר דבריו בברי ושמה.

ומודה רבי יהושע, שאם אמר לחבירו שדה זו הייתה של אביו ומכר לי, נאמן מחמת הפה שאסר הפה שהתיר. **אולם אם הייתה תביעה ע"י עדים**, אינו נאמן. אע"פ שרבי יהושע חולק על נאמנות של מיגו בפרק הראשון, **ולמסקנת הגמ'**, בכה"ג שטענה משארסתני נאנסתי, **ר"ג אמר**, נאמנת במיגו שהייתה אומרת מוכ"ע. **ורבי יהושע חולק**, ולא נאמנת כיון שזה מוגדר כ"שור שחוט לפניך", היות וטוען נגדה. לא מועיל מיגו. **אולם** כאשר עסקינן בפה שאסר, היה על המחזיק בשדה לשתוק ולא לעורר את הדבר, לכן נאמן.

אע"פ שרוב נשים הנישאות, נישאות בתולות, מ"מ אם אין עדים על צורת נישואי בתולה, אינה נאמנת, **למסקנת הגמ'**, בהבנת דברי ר"ה, רוב הנישאות בתולה יש להם קול, וזו היות ואין לה קול איתרע הרוב. וע"י עדים נאמנת.

אם יש עדים שיצאה בהינומא כדן בתולה וכו', נאמנת לתבוע כתובה מאתיים, **ולא חוששים** שתחזור ותגבה אח"כ בבי"ד אחר. **לרבי אהבו**, כיון שכותבים שובר, ולא תוכל לתבוע שוב. **ורב פפא סבר**, שעסקינן במקום שלא כותבים כתובה. ולא חששו יותר.

ויש שלמדו שמחלוקת ר"פ ורבי אהבו נאמרה על הברייתא, תובעת כתובתה אולם אבדה, הטמינה, נשפרה, הכתובה. וטוענת שנישואיה היו כשל בתולה, ויש לה עדים ע"כ, נאמנת. ולא חששו שתגבה שוב, **לרבי אהבו** כיון שכותבים שובר. **ולר"פ**, כיון שמדובר במקום שלא כותבים כתובה. ומבואר בברייתא שכן כתבו כתובה, ור"פ הרי העמיד במקום שאין כותבים, **אומרת הגמ'**, מדובר שלא כותבים, אולם הוא כן כתב. **ולא נאמנת** עד שתביא עדים שכתובתה נשפרה, היות ותמיד חוששים שמא תגבה שוב. **מי שלומד על הברייתא**, והעמיד ר"פ על מקום שאין כתובה אע"פ שמבואר שהיה לה כתובה. כ"ש שבמשנה יעמיד ר"פ, שלא נהגו לכתוב כתובה. **ומי שלומד על המשנה**, אולם יכול להעמיד שר"פ מודה שבמקום שכתבו כתובה כותבים שובר, כיון שמבואר שלמעשה היה לה כתובה, והרי יש חשש שתגבה שוב. **במקום שגובה בעדים** המעידים שיצאה בהינומא, בודאי חוששים שתביא עדים אחרים בבי"ד אחר, בהכרח כותבים שובר.

אחד מהסימנים שנישואיהם היו כשל בתולה, **"העבירו לפניו כוס של בשורה"**, **לרב אדא בר אהבה**, כוס של תרומה, לרמז שהייתה מותרת לכהן. **זחה ר"פ**, והרי אלמנה מותרת לכהן, **אלא** לרמז, כתרומה הנקראת ראשית. **בברייתא למדנו**, שהיו מעבירים לבתולה חבית סתומה ולא למנה חבית פתוחה. **ונהנינו** שיהיו מעבירים אף לאלמנה, כדי שלא תטען בתולה הייתי ומה שלא העבירו לפני חבית כיון שהיו טרודים בסעודה. ועתה יש עדים שהעבירו חבית, אולם הייתה פתוחה.

דף יז

אחד מהסימנים שנישואיהם היו כשל בתולה, **"רקדו לפניו"**, **לב"ש**,

עדים שבאו לקיים חתימתם בבי"ד, ואומרים, אמת זה כתב ידינו, אולם חתמנו בפסול, נאמנים. **ולמסקנא**, אמר רמי בר חמא, דווקא אם היו אנוסים מחמת נפשות, **אולם אם היו אנוסים מחמת ממון**, אינם נאמנים שאין אדם משים עצמו רשע. ואם כבר זיהו את חתימותיהם ממקום אחר, אינם נאמנים.

(לה"א), אמר רמי בר חמא, אם מעידים שהיו אנוסים מחמת ממון, וכתב ידם יצא ממקום אחר, אינם נאמנים לפסול עצמם. **אולם** אם היו אנוסים מחמת נפשות נאמנים. ודוחה הגמ', שלעולם אינם יכולים לחזור מחתימתן, כיון שעד שהעיד, שוב אינו חוזר ומגיד, ודין זה אמור אף על עדות בכתב.)

במשנה מבואר, שנאמנים לפסול מצד הפה שאסר הפה שהתיר. אולם בבבלייתא מבואר **שרבי מאיר חולק ואומר**, שאינם נאמנים. **מבארת הגמ'**, לומר שהם פסולים מחמת קירבה, לא נאמנים. היות, והמלוה היה מדקדק להחתיים עדים כשרים. וכן קטנים, יש חזקה שמחתיים רק גדולים. (עי' רש"י ותוס' ביח'): **ולומר שהיו אנוסים**, אומרת הגמ', **למסקנא**, כיון שמודה הלוה בשטר שכתבו אי"צ עדים לקיימו, וגם אם יטענו שהיו פסולים, אינם נאמנים. וכל עוד השטר ביד המלוה, לא יכול לטעון שפרע. (רש"י) **ור"נ סבר**, כאשר מגיע שטר לבי"ד, בי"ד מצריכים קיום השטר, וכל עוד השטר לא מקויים, יכול הלוה לטעון פרעתו.

דף יט

אמר רב יהודה אמר רב, האומר על שטר, שאין זה שטר הלואה, אלא **"שטר אמנה"** (להלוואה עתידית שעדיין לא נעשתה), אינו נאמן. **לרבא** מדובר, **שהלווה** טוען כך, ולא הודה שכתבו. אולם מאידך לא נאמן לומר שטר אמנה. **לאביי**, המלווה טען כך, ולא נאמן, היות ומדובר שחב לאחרים בטענה זו, ואם זאת הייתה הלוואה, נושים אחרים היו יכולים לגבות מחוב זה, ועתה טוען אמנה, אינם יכולים לגבות. **לרב אשי**, העדים טוענים אמנה, ואין לקיים את השטר ממקום אחר, ולא נאמנים, מחמת שאסור להשהות כתב אמנה בתוך ביתו, משום "אל תשכן באהליך עולה".

אמר ריב"ל, אסור להשהות שטר פרוע, מחמת עולה. **במערבא אמרו**, שאין להשהות שטר אמנה ושטר פסים מצד "אם און בידך הרחיקהו". ושטר פרוע, מצד "אל תשכן באהליך עולה".

מי שלמד שיש איסור בשטר פרוע, כ"ש בשטר אמנה. **אולם מי שלמד שיש איסור** בשטר אמנה, אין הכרח שיש איסור בשטר פרוע, היות ודילמא משהה בביתו, מחמת שרוצה לשלם לסופר, שכרו.

אחד מספרי התנ"ך שאינו מוגה, אסור להחזיקו בתוך ביתו יותר מל"ו יום, משום "עולה".

אמר ר"נ, עדים שאמרו שהשטר הוא אמנה, אינם נאמנים. **וכן** אם אומרים שהשטר הוא מודעא, היינו, שאין תוקף לשטר, היות ואמר המוכר לפנינו, שאינו חפץ למכור, אין נאמנים, כיון שלא אלים דברים שבע"פ, מהשטר הכתוב. **אולם לדעת מר בר רב אשי**, בשטר מודעא, נאמנים. היות והוא דבר שמחמת הדין ראוי להיכתב, ושטר אמנה אסור מצד עולה.

רבא הסתפק האם עדים יכולים לומר שהיה תנאי, אע"פ שלא נזכר בשטר, **ופסק לו ר"נ**, שאומרים להם לכו קיימו את התנאי, ועדים נאמנים ע"כ.

אם עד אחד אומר שהיה תנאי, ועד אחד אומר שלא היה תנאי, **אמר ר"פ**, מתוך עדות השטר כשר בלא תנאי, וע"א שאומר כנגד השטר שיש תנאי, אינו נאמן. **אולם אומר רב הונא בן רבי יהושע**, אף בב' עדים שאומרים שיש תנאי, הם נגד השטר הנכתב בלא תנאי. והיה צריך להיות שאינם נאמנים. **ומה שקי"ל** כר"נ שהם נאמנים, היות ותוך כדי דיבור לקיום, הם אמרו שכל הקיום הוא על צד שיתקיים התנאי. **כך גם בע"א** שאומר שחתימתו מקוימת רק על צד שיתקיים התנאי, נאמן. **וכך** פוסקת הגמ'.

היו חתומים עדים, ומתו. **ובאו עדים** לקיים חתימתם וטוענים שהעדים היו פסולים, נאמנים. **ואם כבר** קויים השטר על ידי כתב אחר, אינם נאמנים לפסול אותם. **ולר"ש**, גובים בשטר כדין שטר רגיל, ואע"פ שיש כאן ב' עדים חתומים כנגד ב' עדים שטוענים שהחתומים פסולים, **אולם** כיון ש"הכחשה תחילת הזמה", אין תוקף להכחשה אלא בפני העדים.

אולם לר"נ, כיון שהעדים כבר מתו, אי"צ שהכחשה תהייה בפניהם, שהרי יכול להיות שהיו מודים שהיו פסולים. א"כ יש כאן עדות מוכחשת, **ונשאר הממון אצל המוחזק**.

דף כ

אומר רבי אבהו, מזימים את העדים דווקא בפניהם, היות וזה "דין" כלפיהם, שאם יוזמו, יעשו להם "כאשר זמם". **אולם הכחשה**, שייך אף שלא בפניהם. **ואף הזמה** שאינם בפניהם, מוגדרת כהכחשה.

מבואר בבבלייתא, וכך הם דברי רב אסי, **קיום השטר** ע"י חתימות משטר אחר, דווקא אם זה שטר שהיה עליו ערעור, **ובכ"ז** בי"ד קיימהו. אולם מסתם שטר, שלא הוחזק בתורת כשר בב"ד, אין להשוות את החתימות. **בנהרדעי אמרו**, שניתן לקיים את השטר מב' שטרות כתובה. או ב' שטרי מכירה שלא היה עליהם ערער. **ואמר רב שימי בר אשי**, דווקא אם יוצאים השטרות מתחת יד אחר, **אולם** אם הוא עצמו מוציא את השטרות, חוששים שזיף.

עד יכול לכתוב את המעשה על שטר לזכרון לעתיד. **לר"ה**, דווקא אם מעט זוכר בלא השטר. **לריו"ח**, אף אם אינו זוכר. **למד רבה** מדברי ריו"ח, שעד אחד יכול להזכיר לחבירו את ענין עדותם.

הסתפקו, האם בעל המעשה יכול להזכיר לעדים. **רב חביבא אמר**, כן. **מר בריה דרב אשי אמר**, לא. **ופסקו**, ע"י בעל המעשה לא. א"כ העד (רש"י) הוא צורבא מרבנן, **ותולים** שאם לא נזכר שכך בדיוק היה מעשה לא היה מעיד.

הוכיחה הגמ', מדיני טומאה וטהרה, מתי חוששים שיש קבר, במקומות מסויימים. **ואמרו במשנה** שאם הם רחוקים מן העיר או מן הדרך, **גבעות חדשות** תולים שהם טהורות. **וגבעות ישנות**, תולים שהם טמאות.

למסקנת הגמ' הביאור, טווח של **עד חמישים אמה**, תולים שאשה קברה נפל או מוכה שחין, קבר אבר. **אולם בטווח יותר גדול**, הלכו לבית העלמין. **ודרך בית הקברות** תולים, שיש קבר שהייתה הלויה בער"ש ולא הספיקו להגיע עד בית הקברות וקברו בדרך.

ואמר רבי מאיר, שיטן מוגדר לאחר שישים שנה. **א"כ נראה מזה**, שאדם זוכר עד שישים שנה. **אומרת הגמ'**, אין להביא ראיה לענייני עדות, שהיה מוטל עליו לזכור. לסיפור דברים בעלמא שאפשר שיותר משישים שנה לא זוכר.

דף כ"א

בקים החתימות, אם אחד מעיד על חתימתו ועל חתימת חבירו. וכן השני מעיד על חתימתו ועל חתימת חבירו, נאמנים. **אולם** אם כל אחד מעיד על חתימתו לבד, **לדעת רבנן** מצטרפים, ונאמנים. היות ומעידים על המנה שבשטר. **לרבי**, צריכים לצרף עדות נוספת. כיון שמעידים על החתימות.

ויש נפק"מ שרבי לקולא, כאשר מת אחד מן העדים לרבנן כיון שמעידים על המנה צריכים ב' עדים (שהרי אם נסמוך על עד אחד, יעלה שנוציא ע"פ עדות החי 3/4 שהרי מעיד על חתימתו ועל חתימת המת בסף הכל 3/4).

אם לא מצאנו ב' עדים לרבנן, **אמר אביי**, שיחתום על חרס (דווקא חרס שלא ניתן לזייפו) ויזהו בי"ד את חתימתו, ולא יצטרך להעיד על חתימתו. ויעיד הוא ואחר, על חתימת העד המת. לדעת רבי, שמעידים על החתימות, מספיק עוד אחד מן השוק שיצטרף לעדות החי.

אמר רב יהודה בשם שמואל, הלכה כרבנן, וקמ"ל שאין הלכה כרבי מחבריו. **אולם בשטר של יתומים**, שמואל החמיר, להצריך ב' עדים על כל חתימה כרבי, כדי שלא יפסידו, אם יטען מאן דהוא שהלכה כרבי אף מחבריו.

רב יהודה אמר בשם שמואל, עד ודיין מצטרפים לקיום החתימות. **דוחה הגמ'**, העד מעיד על המנה. והדיין מעיד על קיום החתימה, ואינם יכולים להצטרף.

אמרו בשם רב הונא או שרב הונא אמר בשם רב, ג' דיינים שישבו לקיים חתימות, ואחד אינו מכיר את החתימה. **יכולים** להעיד בפניו על החתימה, קודם שיכתבו את הקיום. **ולא לאחר** שכתבו. כיון שבקיום כתוב "שבמושב שלשה קיימו", ובאותה עת השלישי לא הכיר. (ואומרת הגמ' שבדאי לא כתבו קודם, היות ואסור לכתוב לפני העדות, אלא כל הנידון בקשר לחתימה.)

למדנו א, **עד נעשה דיין**. **אולם** בקידוש החודש שהעדות היא מדין תורה, החמירו שהגדת העדות תהייה בפני בי"ד של ג' ואין עד נעשה דיין.

ב, **דיינים המכירים חתימות**, אי"צ עדות נוספת. **ודוחה הגמ'**, אפשר וצריך עדות. וכאן התקיימה העדות של ב' הדיינים לפני דיין אחד.

ג, **דיינים שאינם מכירים**, צריכים להעיד בפני כל אחד ואחד מהם. **ודוחה הגמ'**, לעולם אין צריך, אולם כאן לא יאמרו בפני השלישי לא תהייה כאן הגדת עדות כלל.